

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКИХ МЕШКАНЦІВ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

А. О. ГОРАЙ, аспірант кафедри економічної теорії
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
ORCID iD: 0000-0002-1752-5618
E-mail: anastasiia_gorai@ukr.net

Анотація. Доведено, що становленням ефективної системи місцевих фінансів та інструментом державного регулювання розвитку регіонів є бюджетна децентралізація. Вона стимулює регіони до фінансової незалежності і підприємницької активності, пошуку додаткових власних ресурсів на потреби і можливості регіонів.

На сьогоднішній день основною розвитку демократичної держави є забезпечення покращення рівня добробуту кожного окремого громадянина. Згідно з досвідом розвинутих європейських країн, досягнення вказаної мети можливе лише за умов якісного державного управління, котре посилює демократичні інститути, ліквідує нерівність можливості доступу до суспільних благ, підвищує якість суспільних послуг і рівень життя населення.

Пріоритетним напрямком розвитку демократичної держави є забезпечення зростання рівня добробуту кожного окремого громадянина. В умовах реформування системи публічних фінансів актуальною є тенденція до децентралізації у державному управлінні, результатом якої є передача ряду повноважень на місцевий рівень. Реалізація заходів щодо бюджетного реформування у контексті децентралізації сприятиме забезпеченню стійкої дохідної бази місцевих бюджетів, а також підвищенню ступеня їх фінансової спроможності, прозорості та ефективності використання бюджетних коштів, результативного вирішення питань соціально-економічного розвитку територій. Так, фінансова децентралізація дозволяє збалансувати механізми надання суспільних послуг з потребами та уподобаннями жителів місцевих громад.

Доходи населення є традиційним об'єктом досліджень науковців, що пов'язано з безпосереднім впливом доходів населення на соціально-економічну та політичну ситуацію у суспільстві. Це зумовлює пріоритетний напрям формування системи методів і механізму регулювання доходів населення будь-якої країни.

Ключові слова: місцеве самоврядування, децентралізація, бюджет, місцевий бюджет, фінанси, доходи місцевих бюджетів, об'єднані територіальні громади.

Актуальність.

Незважаючи на те, що тенденції останніх років засвідчили поступове покращання рівня життя населення України внаслідок зростання доходів, його не можна назвати високим. Світова фінансова криза та неефективність державного регулювання соціально-економічних процесів призвели до нівелювання позитивних трендів і фактичного погіршення рівня життя населення через неконтрольовані інфляційні процеси. Внаслідок цих явищ відбулося збідніння сільського населення країни, що спричиняє неможливість задоволення попиту на певні товари та послуги, а в окремих випадках – проблеми із забезпеченням рівня доходів, достатнього для базових потреб життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

З сучасних українських вчених питання регулювання доходів населення досліджували: Дем'яненко В., Мандибура В., Скрипниченко М., Саблук П. Т., Дем'яненко М.Я., Кісіль М.І., Дієсперов В. С., Колот А.М., Тимофєєв В., Микитенко І. А., Фільштейн Л. М., Бондар І. Б., Бандур С. І., Богиня Д. П., Заяць Т. А., Турчинов О. В., Лошнін М., Чистов С. М., Никифорова А. Є., Михасюк І., Алексейчук В. А., Стецюк П. А., Опарін В. М. та інші.

Мета дослідження. Дослідити доходи сільських мешканців об'єднаних територіальних громад та запропонувати шляхи їх підвищення.

Матеріали і методи.

Під час написання статті були використані такі основні методи досліджен-

ня, як метод порівняння, економіко-статистичний, аналітичний та логічний методи, метод аналізу та синтезу, розрахунково-конструктивний метод.

Результати дослідження та їх обговорення.

Доходи сільського населення – одна з основних економічних і фінансових категорій, притаманних кожному суспільству. Поняття доходів походить від латинського *financia* (французькою – *finance*) і є однією із найбільш складних в економічній науці. Рівень доходів населення свідчить про рівень розвитку суспільства і у ринковій економіці визначає бюджет домогосподарств. Ця категорія належить до важливих засобів мотивації та стимулювання високоефективної трудової діяльності. Вивченню цього питання приділяється увага вчених уже понад двісті років, але і сьогодні існують різні погляди щодо тлумачення категорії “доходи населення” [3].

Досить повне визначення доходів дається в «Большом экономическом словаре» під редакцією А. Н. Азріміняна, а саме: “доход населення, особистий включає в себе усі види грошових та натуральних доходів, що отримує населення у вигляді винагороди за роботу по найму, від особистого підсобного господарства; що отримуються від індивідуальної трудової діяльності; грошові надходження, отримані у вигляді пенсій, стипендій та допоміг, а також доходи від фінансово-кредитної системи”. Отже, доходи населення формуються значною мірою через функціонуючі у державі найбільш важливі фінансові механізми.

Практична реалізація процесу об'єднання територіальних громад розпочалася в середині 2015 року, та-

ким чином, наразі можемо проаналізувати результати дворічної роботи. У 2015 році було утворено 159 ОТГ, що об'єднали 793 територіальні громади. 25 жовтня 2015 р. в цих громадах було обрано нові органи місцевого самоврядування, з 1 січня 2016 р. вони перейшли на прямі бюджетні розрахунки з Державним казначейством і за результатами 2016 року показали помітну позитивну динаміку свого розвитку. Ці громади отримали розширені повноваження і додаткові ресурси, що дозволило їм реалізовувати проекти розвитку інфраструктури: ремонтувати і навіть будувати школи, дитсадки, водогони, дороги, системи вуличного освітлення, закуповувати комунальну техніку, створювати комунальні підприємства, дбати про благоустрій території тощо. У 2016 році відбувся суттєвий прогрес у формуванні ОТГ – їхня кількість зросла у 2,3 рази. Таким чином, станом на початок 2017 р. в Україні налічувалось 366 ОТГ, які об'єднали 1740 місцевих рад, в яких проведено перші місцеві вибори. Ці громади у 2017 році перейшли на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України. У 2016 р. розпочався процес обрання старост у селах і селищах об'єднаних громад.

У 2016 році відбувся суттєвий прогрес у формуванні ОТГ – їхня кількість зросла у 2,3 рази. Таким чином, станом на початок 2017 р. в Україні налічувалось 366 ОТГ, які об'єднали 1740 місцевих рад, в яких проведено перші місцеві вибори. Ці громади у 2017 році перейшли на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України. У 2016 р. розпочався процес обрання старост у селах і селищах об'єднаних громад. У 2017 році після прийняття низки законів, що врегулювали проблемні питання об'єднання, процес формування ОТГ отримав новий імпульс до активізації. 30 квітня 2017 року відбулись перші місцеві вибори ще у 47 ОТГ. Таким чином, станом на кінець травня 2017 року в Україні утворено 413 ОТГ, що об'єднали 5258 населених пунктів, і в яких відбулись перші вибори органів місцевого самоврядування. В одній громаді – Річківській сільській громаді Сумської області – місцеві вибори не відбулись. Загалом, за 5 результатами моніторингу Мінрегіону, станом на 16 червня 2017 р., на фінальних стадіях формування знаходиться 185 об'єднаних громад: 106 ОТГ чекають на рішення ЦВК щодо призначення перших виборів

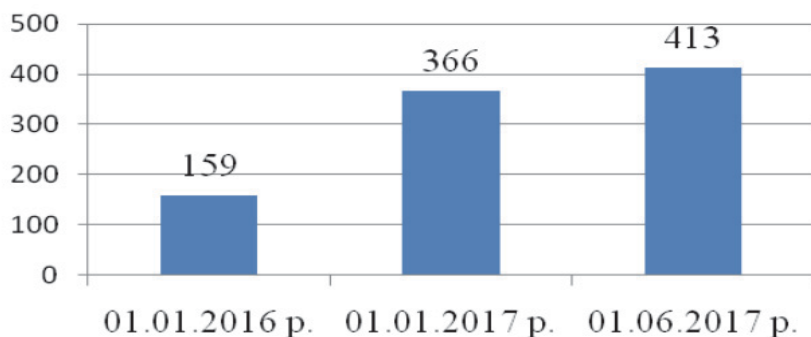

Рис. 1 Кількість об'єднаних територіальних громад

місцевих голів та депутатів, облдержадміністрації готують звернення до ЦВК ще по 12 ОТГ, 49 ОТГ приймають остаточні рішення про об'єднання, 18 ОТГ чекають на висновок ОДА 8. Найбільше об'єднаних громад, які вже чекають на рішення ЦВК, у Дніпропетровській, Чернігівській, Полтавській, Черкаській, Волинській, Херсонській областях [3].

Чим більша чисельність населення об'єднаної територіальної громади (ОТГ), тим вищі показники надходжень власних доходів на 1-го мешканця громади. Натомість громади з низькою чисельністю населення мають обмежений потенціал для сталого розвитку та надання всіх необхідних послуг її мешканцям [1].

За підсумками I півріччя 2018 року до місцевих бюджетів 665 ОТГ надійшло 9,0 млрд грн, що у 2,3 рази більше від надходжень, отриманих ОТГ у I-му півріччі 2017 року. Із розрахунку на одного мешканця громади отримали 1613 грн, що більше від аналогічного періоду минулого року на 906,8 грн (у 2,3 рази).

Аналізуючи дані фінансової спроможності громад на рис. 2 ми бачимо 20-ку ОТГ з найвищими показниками власних доходів на 1-го мешканця.

Аналіз показників місцевих бюджетів свідчить, що найвищі показники надходжень власних доходів на одного мешканця мають громади з чисельністю понад 10 тисяч осіб. Однак, високий рівень доходів не завжди залежить від чисельності ОТГ, оскільки на територіях окремих невеликих громад функціонують потужні бюджетоутворюючі підприємства, як до прикладу, у Пришибській ОТГ, де чисельність населення всього дві тисячі людей чи у Шахівській ОТГ з чисельністю населення у три тисячі. Таких громад небагато. В основному громади з незначною чисельністю населення мають обмежений потенціал для сталого розвитку та надання всіх необхідних послуг її мешканцям

Доходи сільського населення включають у себе обсяг нарахованих в грошовій та натуральній формі: заробітної плати, прибутку та змішаного доходу, одержаних доходів від власності, со-

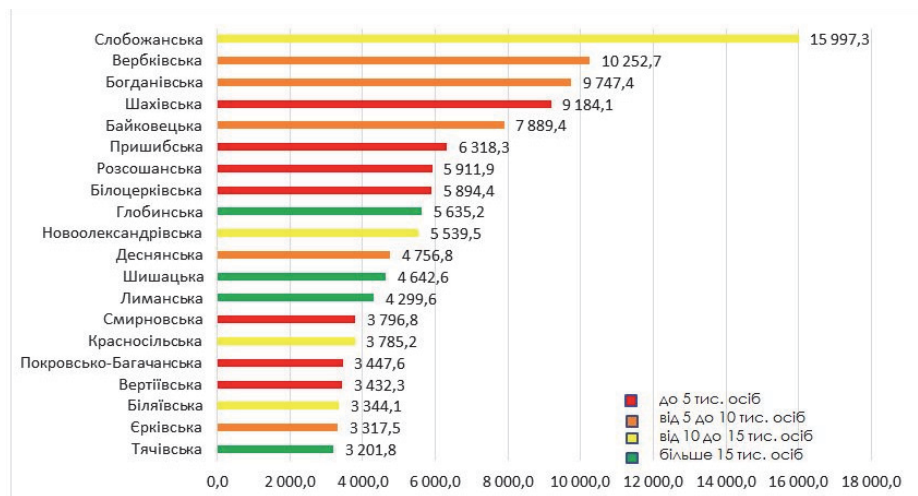

Рис. 2. 20 ОТГ з найвищими показниками власних доходів на 1-го мешканця, грн./осіб

ціальної допомоги та інших поточних трансфертів. Формування доходів сільських мешканців безпосередньо пов'язане з розвитком підприємницьких структур, як основного роботодавця [2].

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Низький рівень доходів селян свідчить про відсутність у сільській місцевості умов для формування середнього класу. Для збільшення грошових доходів селян необхідно: підвищити оплату праці штатних працівників у сільському господарстві та пов'язаних з ним послуги не нижче середнього їх рівня по галузях економіки; забезпечення розвитку тваринництва та трудомістких галузей у рослинництві дасть можливість збільшити виробництво продукції і підвищить щорічні доходи сільських домогосподарств від продажу сільськогосподарської продукції більше ніж у 1,3-1,5 рази.

Список використаних джерел:

1. Талавиря М.П., Лимар В.В., Байдала В.В., Голуб Р.Т. Approaches to the definition of production determinants of orientedeconomy [Текст] / Талавиря М.П., Лимар В.В., Байдала В.В., Голуб Р.Т. // Економіка АПК Міжнародний науково-виробничий журнал. - 2016. - №7. - С. 39-44.
2. Talavyria M.P., Talavyria O.M. Aspects of sustainable development enterprises [Text] / Talavyria M.P., Talavyria O.M. // Scietific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. - 2015. - Vol. 3, Issue.3 - P. 147-149.
3. Zalizko, V.; Talavyria, M.; Lymar, V.; Baidala, V. Synergistic effects of agricultural intensification of bioeconomic security: experience of poland, ukraine and Azerbaijan. Режим доступу: <https://ageconsearch.umn.edu/record/281269>
4. Державне управління та державна служба [Текст] : словн.- довід. / уклад. О. Ю. Оболенський. - Київ : КНЕУ, 2005. - 480 с.
5. Дроздовська О. С. Теоретичні засади фінансової децентралізації [Текст] / Дроздовська О. С. // Фінанси України. - 2008. - № 8. - С. 19-25.
6. Сумська Т. Децентралізація бюджетної системи як організаційна основа системи місцевого самоврядування [Текст] / Сумська Т. // Журнал європейської економіки: науковий журнал. - 2015. - № 1. - С. 59-71.

References

1. Talavyria M.P., Lymar V.V. Baidala V.V. Holud R.T. Approaches to the definition of production determinants of orientedeconomy. Economics of agroindustrial complex International scientific and production magazine. 2016.№7. 39-44p.
2. Talavyria M.P., Talavyria O.M. Aspects of sustainable development enterprises. Scietific Letters of the Academic Society of Michal Baludansky. 2015. Volume 3, №.3. 147-149 p.
3. Zalizko, V.; Talavyria, M. ; Lymar, V.; Baidala, V. Synergistic effects of agricultural intensification of bioeconomic security: experience of poland, ukraine and Azerbaijan. Режим доступу: <https://ageconsearch.umn.edu/record/281269>
4. Derzhavne upravlinnya ta derzhavna sluzhba [Public administration and public service] (2005). National Economic University. Kyiv: KNEU, 480.
5. Drozdovskaya O. S. (2008). Teoretichni zasady finansovoyi decentralizaciyi [Theoretical Principles of Financial Decentralization]. Finance of Ukraine, 8, 19-25.
6. Sumy T. (2015). Decentralizaciya byudzhethnoyi sistemi yak organizacijna osnova sistemi misceвого samovryaduvannya [Decentralization of the budget system as an organizational basis of the system of local self-government]. Journal of European Economics: Scientific Journal, 1, 59-71.

A. Goray (2019). INCREASING THE LEVEL OF INCOME OF AGRICULTURAL POPULATION IN THE UNIVERSAL TERRITORIAL POPULATION. BIOECONOMICS AND AGRARIAN BUSINESS, 10(2): 29-34. <http://doi.org//10.31548/bioeconomy2019.02.029>.

Abstract. It has been proved that budget decentralization is becoming an effective system of local finances and an instrument of state regulation of regional development. It encourages regions to become financially independent and entrepreneurial, seeking additional own resources for the needs and capabilities of the regions.

To date, the main development of a democratic state is to ensure the welfare of every individual. According to the experience of developed European countries, the achievement of this goal is possible only under the conditions of high-quality public administration, which strengthens democratic institutions, eliminates inequalities of access to public goods, improves the quality of public services and the standard of living of the population.

A priority direction for the development of a democratic state is to ensure the welfare of each individual citizen. In the context of the reform of the public finance system, the tendency towards decentralization in public administration, which results in the transfer of a number of powers to the local level, is relevant. Implementation of budget reform measures in the context of decentralization will contribute to ensuring a stable income base of local budgets, as well as enhancing their financial capacity, transparency and efficiency of use of budget funds, and effective resolution of issues of socio-economic development of territories. Thus, financial decentralization makes it possible to balance the mechanisms of public service delivery with the needs and preferences of local residents.

Population income is a traditional subject of research by scientists, which is related to the direct impact of population income on the socio-economic and political situation in society. This determines the priority direction of the formation of a system of methods and mechanism of regulation of income of the population of any country.

Keywords. Local government, decentralization, budget, local budget, finance, local budget revenues, united territorial communities.

А.О. Горай (2019). ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ ДОХОДОВ СЕЛЬСКИХ ЖИТЕЛЕЙ В ОБЪЕДИНЕННЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ ОБЩИНЫ. БИОЭКОНОМИКА ТА АГРАРНИЙ БІЗНЕС, 10(2): 29-34. <http://doi.org//10.31548/bioeconomy2019.02.029>.

Аннотация. Доказано, что становлением эффективной системы местных финансов и инструментом государственного регулирования развития регионов является бюджетная децентрализация. Она стимулирует регионы к финансовой независимости и предпринимательской активности, поиска дополнительных собственных ресурсов на потребности и возможности регионов.

На сегодняшний день основной развития демократического государства является обеспечение улучшения уровня благосостояния каждого отдельного гражданина. По опыту развитых европейских стран, достижения данной цели возможно лишь при условии качественного государственного управления, которое усиливает демократические институты, ликвидиру-

ет неравенство возможности доступа к общественным благам, повышает качество общественных услуг и уровень жизни населения.

Приоритетным направлением развития демократического государства является обеспечение роста уровня благосостояния каждого отдельного гражданина. В условиях реформирования системы публичных финансов актуальна тенденция к децентрализации в государственном управлении, результатом которой является передача ряда полномочий на местный уровень. Реализация мероприятий по бюджетному реформированию в контексте децентрализации будет способствовать обеспечению устойчивой доходной базы местных бюджетов, а также повышению степени их финансовой состоятельности, прозрачности и эффективности использования бюджетных средств, результативного решения вопросов социально-экономического развития территорий. Так, финансовая децентрализация позволяет сбалансировать механизмы предоставления общественных услуг с потребностями и предпочтениями жителей местных общин.

Доходы населения является традиционным объектом исследований ученых, связано с непосредственным воздействием доходов населения на социально-экономическую и политическую ситуацию в обществе. Это приводит приоритетное направление формирования системы методов и механизма регулирования доходов населения любой страны.

Ключевые слова. Местное самоуправление, децентрализация, бюджет, местный бюджет, финансы, доходы местных бюджетов, объединенные территориальные общины.